

FISKERI- OG SØFARTSMUSEET
SALTVANDSAKVARIET. ESBJERG

KVALITETSVURDERING AF

**FISKERI- OG SØFARTSMUSEET,
SALTVANDSAKVARIET I ESBJERG**

2014

INDHOLDSFORTEGNELSE

INTRODUKTION TIL KULTURSTYRELSENS KVALITETSVURDERING	3
FISKERI- OG SØFARTSMUSEET	5
<i>Nøgletal i 2013</i>	5
KULTURSTYRELSENS SAMLEDE VURDERING	6
KVALITETSVURDERINGENS FOKUSOMRÅDER	7
<i>Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse</i>	7
<i>Ressourcegrundlag</i>	9
<i>Forskning</i>	11
<i>Formidling</i>	13
<i>Indsamling</i>	15
<i>Registrering & indberetning</i>	16
<i>Bevaring</i>	17
FREMTID	18
KVALITETSVURDERINGSFORLØBET PÅ FISKERI- OG SØFARTSMUSEET	19

INTRODUKTION TIL KULTURSTYRELSENS KVALITETSVURDERING

Kvalitetsvurderinger er en del af Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte og kvalificere en professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven og de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Gennem de sidste tolv år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer sig bl.a. om udredningen om bevaring af kulturarven fra 2003 (bevaringsplanen), udredning om museernes formidling fra 2006 (formidlingsplanen), forskningsstrategien for Kulturministeriets område fra 2008, den internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed fra 2010, den nationale undersøgelse af museernes brugere (2009-14), Kulturministeriets anbefalinger for god ledelse af selvejende kulturinstitutioner fra 2011, Kulturministeriets udredning om fremtidens museumslandskab fra 2011 og endelig kulturministeriets digitaliseringsstrategi fra 2012.

Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Kulturstyrelsens hjemmeside:

www.kulturstyrelsen.dk/institutioner/museer/museumsvirksomhed/kvalitetsvurdering/

Kvalitetsvurderingen indeholder Kulturstyrelsens anbefalinger til museet og en beskrivelse og vurdering af de forhold, der danner baggrund for anbefalingerne. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskudsydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, årsrapport og arbejdsplan samt museets indberetning til Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal" og liste over forskningspublikationer de seneste fire år. Desuden indgår kvalitetsvurderingsmødet på museet med deltagelse fra museets bestyrelse og hovedtilskudsydere, der ofte er museets hjemkommune.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Kulturstyrelsens vurdering og anbefalinger samles i en rapport, der sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Kulturstyrelsens anbefalinger. Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

1 år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.

FISKERI- OG SØFARTSMUSEET, SLATVANDSAKVARIET I ESBJERG

Fiskeri- og Søfartsmuseet, Saltvandakvariet i Esbjerg (herefter Fiskeri- og Søfartsmuseet) er et statsanerkendt museum med ansvar for nyere tids kulturhistorie og naturhistorie.

Museet blev grundlagt i 1962. Det åbnede for publikum i 1968 og blev statsanerkendt i 1972. Kombinationen af et fiskeri- og søfartsmuseum med tilknyttet saltvandsakvarium var en nyskabelse i den danske museumsverden. Museet er siden udvidet med et sælarium i 1976, en frilandsudstilling i 1989, en ny museumskube 1997/98 og en Vadehavspavillon i 2014.

Museet er en selvejende institution (var foreningsejet frem til og med 2013). Esbjerg Kommune er museets offentlige hovedtilskudsgiver.

Nøgletal i 2013

- Museets samlede indtægter var på 31,2 mio. kr.
- Museet havde 117.650 brugere.
- Museet rådede over i alt 26,1 fastansatte årsværk + 6,5 timelønnede årsværk, heraf 5,5 videnskabelige årsværk. Derudover var der 0,6 videnskabelige årsværk i tidsbegrænsede ansættelser.
- Museets museumsforening havde i alt 700 medlemmer.

KULTURSTYRELSENS SAMLEDE VURDERING

Det er Kulturstyrelsens samlede vurdering, at Fiskeri- og Søfartsmuseets opgavevaretagelse er meget tilfredsstillende.

Museet arbejder målrettet efter en overordnet strategi om trinvis udbygning af museets fysiske rammer og en kvalificering af museets forskning og formidling. En bevidst tænkning, der blev slået an fra museets etablering, så museet løbende er udbygget og udviklet, og der til stadighed arbejdes med en kvalitativ forbedring og udvikling af den samlede virksomhed. Arbejdet er understøttet af et bæredygtigt ressourcegrundlag – både hvad angår økonomi, personale og fysiske rammer – med væsentlig opbakning fra Esbjerg Kommune.

Fiskeri- og Søfartsmuseet varetager de museale opgaver på et højt niveau, og museet har væsentlige og mangfoldige samarbejdsrelationer i ind- og udland - såvel på det kulturhistoriske som naturhistoriske område. Museet har defineret en klar og sammenhængende tværfaglig profil for sin virksomhed under hovedtemaet ”Mennesket og havet”. Forskningen bygger på et mangeårigt formaliseret forskningssamarbejde med Syddansk Universitet. Formidlingen er omfattende og varieret, og museet har god praksis for samlingsvaretagelsen, dog med visse udfordringer hvad angår bevaringsforhold. Udfordringen for museet er en forbedring af bevaringsforholdene, herunder at sikre tilstrækkelig magasinplads til sin samling på længere sigt, samt finansiering og realisering af museets planlagte udbygning og udvikling, herunder etablering af ny udstilling om offshore samt fornyelse af formidlingen af fiskeri- og søfartsområdet.

KVALITETSVURDERINGENS FOKUSOMRÅDER

Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse

Arbejdsgrundlag

Museets vedtægtsbestemte ansvar inden for det kulturhistoriske område er:

- det danske fiskerierhverv i alle dets former - dets kulturhistorie og social og erhvervsstruktur inden for kystkulturens alsidige udnyttelse af kystens og havets ressourcer
- den historiske udvikling af den danske offshore-baserede udnyttelse af naturens energiressourcer
- alle aspekter af søfarten centreret omkring de vestjyske havne og farvande, herunder vadehavsregionen og Nordsøen.

Museets kulturhistoriske arbejde er afgrænset til perioden fra 1500-tallet og fremefter. Denne tidsmæssige dimension fremgår ikke af museets vedtægter

Museets vedtægtsbestemte ansvar indenfor det naturhistoriske område er det danske havmiljø og at belyse sammenhænge mellem havets organismer og de menneskelige aktiviteter – især fiskeriet og offshore-aktiviteter. Særlige arbejdsfelter er Vadehavets naturforhold og havpattedyr i danske farvande.

Kulturstyrelsen konstaterer, at museets vedtægter ikke afspejler driftstilskudsloven og den seneste ændring af museumsloven fra 2012. Der er endvidere behov for tydeliggørelse af ansvarsområdets tidsmæssige, emnemæssige og geografiske dimension.

Museet har formuleret et strategisk grundlag for den samlede virksomhed i form af mission og vision samt en overordnet strategi. Strategien omfatter ikke overvejelser om museets samlede virke. Der indgår fx ikke overvejelser om alle faglige opgaver, og de strategiske målsætninger er ikke sat i relation museets organisatoriske og ressourcemæssige forhold. Det fremgår af den overordnede strategi, at fremdrift og realisering skal sikres gennem særskilte strategier med konkrete målsætninger. Særskilte strategier/politikker for den faglige opgavevaretagelse foreligger delvist. Konkrete planer og målsætninger for den faglige virksomhed er formuleret i museets arbejdsplan 2011-14.

Museets mission afspejler museumslovens opgavebestemmelse og museets vedtægtsbestemte ansvarsområde.

Museets vision er

- at være kendt som et moderne og velfungerende museum, der inden for alle felter lever op til museumslovens krav til god museumsdrift
- at indsatsen baseres på en solid og internationalt orienteret forskning som grundlag for en bredspektret formidling rettet mod et varieret publikum bestående af både lokale og turister samt målgrupper spændende over alt fra eksperter til familiegrupper
- at være aktuel, vedkommende og perspektiverende i såvel forskning som formidling, ligesom museet lægger vægt på at være aktiv partner i samfundsdebat og -udvikling
- at være et værdsat besøgssted for såvel turister som lokale
- at prioritere gode faciliteter for såvel den almindelige museumsgæst som skoleelever og andre be-

søgsgrupper. Institutionens fysiske rammer skal være handicapvenlige og rumme såvel muligheder for aktivitet og fordybelse som velfungerende spisesteder og gode mødelokaler.

- at udvikle sine læringspotentialer på alle niveauer af børns og unges uddannelse og styrke sine samarbejdsrelationer til børnehaver, skoler og uddannelsesinstitutioner.

Museet har defineret et overordnet hovedtema – Mennesket og havet – der sammenfatter museets tværfaglige ansvar og fokus indenfor kultur- og naturhistorien. Opfyldelse af mission og realisering af vision skal ske gennem en trinvis udbygning af forskning, formidling og fysiske rammer.

Museet har defineret en klar og sammenhængende tværfaglig profil for sin virksomhed, om end museets mission og faglige ansvar præsenteres uensartet i hhv. vedtægter, arbejdsplan, overordnet strategi, personalehåndbog mv. Museet står for at skulle formulere faglige målsætninger for en ny planperiode. Der synes på denne baggrund at være anledning til, dels at sikre sammenhæng i beskrivelsen af museets mission, faglige profil og strategiske målsætninger, dels at få udfoldet museets overordnede strategi til at omfatte den samlede virksomhed og sikre sammenhæng mellem den faglige opgavevaretagelse og de organisatoriske og ressourcemæssige forhold.

Organisation

Museet er organiseret i tre afdelinger:

- 1) Forskning og formidling
- 2) Publikum
- 3) Drift og administration.

Museets faglige samlingsarbejde (indsamling, registrering og bevaring) ligger under forsknings- og formidlingsafdelingen med henblik på at sikre sammenhæng og integration på tværs af fagligheder og opgavetyper.

Hertil kommer Center for Maritime og Regionale Studier, som er en forskningsenhed etableret i formaliseret samarbejde mellem Fiskeri- og Søfartsmuseet og Syddansk Universitet (se nærmere herom under afsnit om forskning).

Museet har en museumsforening med i alt 700 medlemmer.

Ledelse

Fiskeri- og Søfartsmuseet ledes af en bestyrelse, der er ansvarlig for museets drift og en museumsdirektør, der har ansvaret for museets daglige ledelse. I ledergruppen indgår tillige en chef for hver af de tre afdelinger.

Museets bestyrelse består af 12 medlemmer. Fire er udpeget af museumsforeningen, to af Esbjerg Byråd, fem er udpeget af en række centrale organisationer/aktører i forhold til museets ansvarsområde (Olie Gas Danmark, Danske Havne, Europas Maritime Udviklingscenter, Danmarks Fiskeriforening og Naturstyrelsen), og ét medlem er udpeget af og blandt museets medarbejdere. Aktuelt er der kun mænd i bestyrelsen. Der er etableret et forretningsudvalg/formandskab, der består af formand og næstformand. Museet oplyser, at otte af medlemmerne er udpeget med henblik på at sikre museet et relevant netværk, som museet kan trække på i sit daglige arbejde. Der er udarbejdet kompetenceoversigt for den

aktuelle bestyrelsessammensætning. Der er ikke opstillet særlige udpegningskriterier for medlemmernes kompetencer.

Bestyrelsens sammensætning er ændret i 2014 i forbindelse med ændring af museets ejerform – fra foreningsejet til selvejende institution. Museet har ved ændringen været opmærksom på Kulturministeriets “Anbefalinger for god ledelse i selvejende kulturinstitutioner”. Kulturstyrelsen konstaterer, at der er tale om en stor bestyrelse. Det er museets holdning, at der med etableringen af et formandskab er skabt en nødvendig og rimelig ledelsesstruktur og beslutningsproces, og at bestyrelsens sammensætning samlet set afspejler en relevant kombination af kompetencer og centrale aktører, der bidrager til at understøtte en professionel drift og udvikling af museet. Museets bestyrelse er opmærksom på behovet for til stadighed at overveje sin sammensætning i forhold til størrelse og kompetencer.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har defineret en klar og sammenhængende tværfaglig profil for sin virksomhed
- at museet har formuleret mission, vision, overordnet strategi samt særskilte strategier/politikker, konkrete planer og målsætninger for den faglige opgavevaretagelse, om end dette endnu ikke er dækkende for den samlede virksomhed.

Det er tilfredsstillende:

- at hovedparten af museets bestyrelsesmedlemmer er udpeget på baggrund af museets behov for adgang til konkrete netværk, og at der er etableret en organisation- og ledelsesstruktur, der understøtter museets opgavevaretagelse og udvikling.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets vedtægter ikke afspejler gældende museumslov og driftstilskudslov
- at sammensætningen af museets bestyrelse ikke afspejler principperne i ligestillingsloven.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet opdaterer og reviderer sine vedtægter, så de afspejler gældende lovgivning, og der sikres tydeliggørelse af ansvarsområdets tidsmæssige, emnemæssige og geografiske dimension. Dette som grundlag for en sammenhængende beskrivelse af museets mission, faglige profil og strategiske målsætninger
- at museet udfolder sin overordnede strategi yderligere, så den omfatter den samlede virksomhed, og der sikres sammenhæng mellem strategi og mål for den faglige opgavevaretagelse og museets organisatoriske og ressourcemæssige forhold. Museet kan i det videre arbejde med udbygning af strategi og formulering af målsætninger for den faglige opgavevaretagelse overveje spørgsmålet om tidsperspektiv, herunder skelne mellem det langsigtede perspektiv for den overordnede strategi, og det mere kortsigtede perspektiv i de særskilte strategier, planer og mål for de faglige opgaver.
- at museet til stadighed overvejer sammensætningen af museets bestyrelse i forhold til størrelse, professionelle kompetencer og ligestilling.

Ressourcegrundlag

Økonomi

Museets samlede indtægter i 2013 var på 31,2 mio. kr. Indtægterne fordeler sig således:

Tilskud fra staten	4,6 mio. kr.
Tilskud fra kommune	14,0 mio. kr.
Ikke-offentlige tilskud	3,0 mio. kr.
Egenindtjening	9,6 mio. kr.

Af det samlede tilskud fra kommunen udgør tilskud til bygningsdrift og -vedligehold (husleje) 9,7 mio. kr. Museets egenindtjening stammer hovedsagelig fra entré, formidlingsvirksomhed, kiosk- og cafedrift. De ikke-offentlige tilskud stammer fra fonde, sponsorater og foreninger. Hovedparten af de ikke-offentlige tilskud – i alt 2,5 mio. kr. – er øremærket til konkrete projekter. Museet har over de seneste fire år (2010-13) i gennemsnit tilvejebragt ca. 2 mio. kr. årligt i ikke-offentlige tilskud, samt haft en gennemsnitlig egenindtjening på ca. 11 mio. kr. årligt.

Der er ikke indgået en formel driftsoverenskomst mellem kommunen og museet. Der foreligger en økonomisk decentraliseringsaftale mellem museet og Esbjerg Kommune, jf. nedenfor.

Bygninger

Museet og dets samlede faciliteter er samlet i ét bygningskompleks, som rummer museets udstillinger, akvarie, sælarie, vadehavspavillon, magasiner, kontorer, værksteder, teknikrum mv. samt udenomsarealer med museets frilandsområde. Esbjerg Kommune ejer bygninger og udenomsareal. Museet ejer og driver frilandsudstillingen.

I henhold til økonomisk decentraliseringsaftale fra 1990 mellem museet og Esbjerg Kommune har kommunen det økonomiske ansvar for drift og vedligehold af museets bygningskompleks. Driftsudgifter hertil samt beregning af husleje indgår i museets regnskab som en huslejudgift modsvaret af et tilsvarende huslejetilskud. Der er indgået kontrakt mellem museet og kommune om, at kommunen finansierer/kompenserer de afledte driftsomkostninger, efterhånden som museet tilvejebringer finansiering til realisering af udbygninger. Der foreligger en samlet prioriteret plan for bygningskompleksets vedligeholdelse.

Museet har selv ansvar for drift og vedligehold af frilandsområdet. De samlede årlige udgifter hertil udgør ca. 0,4 mio. kr. Der foreligger ikke en samlet prioriteret plan for områdets vedligeholdelse.

Bygning og udenomsarealer fremstår samlet set godt vedligeholdt.

I 2013 udgjorde museets samlede udgifter til drift og -vedligehold af bygninger og udenomsarealer ca. 10,1 mio. kr. svarende til ca. 29 % af museets samlede udgifter. Fratrullet det kommunale bygningsansvar og huslejetilskud udgør museets egne udgifter til drift- og vedligehold af bygninger og udenomsarealer ca. 1,8 % af de samlede udgifter.

Personale

Fiskeri- og Søfartsmuseet havde i 2013 i alt 26,1 fastansatte årsværk, heraf 5,5 videnskabelige årsværk (inklusive midlertidige årsværk råder museet over 6,1 videnskabelige årsværk). Af de fastansatte videnskabelige medarbejdere er fire på ph.d. niveau. Udover det museumsfaglige personale råder museet over personale med en række andre faglige kompetencer med relevans for museets virke. 1,1 årsværk anslås

udført af frivillige, der bl.a. bidrager ved bemanning af arbejdende værksteder i frilandslandsudstillingen.

Museet har en bevidst og ambitiøs holdning til personalets faglige og professionelle baggrund formuleret i krav og målsætninger til kompetence og -udvikling, herunder bl.a. krav om forskerniveau i museets ledelse samt mål om opnåelse af ph.d. grad og seniorforskerbedømmelse for museets faginspektører.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har et bæredygtigt økonomisk ressourcegrundlag, herunder med et væsentligt tilskud fra kommunen
- at museet årligt har en betydelig egenindtjening og det formår i pænt omfang at supplere den ordinære drift med ikke-offentlige tilskud
- at hovedparten af museets fastansatte museumsfaglige personale er på ph.d. niveau – dækkende for museets faglige ansvarsområder
- at museets egne udgifter til drift- og vedligehold af bygninger og udenomsarealer kun udgør ca. 1,8 % af de samlede udgifter, idet kommunen gennem huslejekompensation til museet har påtaget sig ansvaret for drift- og vedligehold af museets bygning og anlæg, herunder også af fremtidige afledte driftsomkostninger ved udbygning.

Det er tilfredsstillende:

- at museets bygning og udenomsarealer fremstår vedligeholdte, og at der foreligger en samlet prioriteret plan for bygningskompleksets og udenomsarealets vedligeholdelse.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke har en prioriteret plan for frilandsområdets vedligeholdelse.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet udarbejder en prioriteret plan for frilandsområdets vedligeholdelse
- at museet arbejder for også fremover at fastholde et bæredygtigt ressourcegrundlag for sit virke i forhold til økonomi, personale og fysiske rammer.

Forskning

Museet er forpligtet til at forske inden for sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen. Museets forskning er videnskabeligt arbejde baseret på faglige problemstillinger relateret til museets ansvarsområde.

Til brug for Kulturstyrelsens vurdering af museets forskning har museet indsendt en oversigt over sine forskningspublikationer for perioden 2010-13. I perioden har Fiskeri- og Søfartsmuseet produceret 62 forskningspublikationer, heraf 27 naturhistoriske og 35 inden for nyere tids kulturhistorie. Publikationerne omfatter monografier, artikler, internationale rapporter mv., som for en dels vedkommende (10) er publiceret i relevante fagfællebedømte medier internationalt. Hovedparten er publiceret i museets årbog Sjak'len, som er optaget på autoritetslisten for serier. Museet har i 2013 taget initiativ til oprettelse af et webbaseret, fagfællebedømt, internationalt tidsskrift med henblik på yderligere kvalificering af museets forskning.

Museets forskning foregår i regi af Center for Maritime og Regionale Studier. Centeret blev i 1994 etableret på forsøgsbasis i samarbejde mellem Fiskeri- og Søfartsmuseet og Aarhus Universitet. I 1999 blev centerets aktiviteter i forsøgsperioden evalueret af en international komité. Centeret fik i 2000 permanent status som formaliseret forskningsenhed mellem museet og Syddansk Universitet. Centeret har til opgave at studere Nordsøens, Østersøens og Nordatlantens kystsamfund og regioner fra middelalderen til nutiden. I henhold til vedtægter for centeret er der tilknyttet tre forskere fra hhv. museet og universitetet. Forskerne har fysiske arbejdspladser på deres ansættelsessteder. Den basale drift er finansieret af universitet og museet i fællesskab. Derudover finansieres forskningsprojekter og publikationer af egne og af eksterne forskningsmidler. Centeret aflægger en årlig beretning over de samlede aktiviteter. Der er tilknyttet et advisory board til centeret. Limfjordsmuseet og Vikingeskibsmuseet er tilknyttet centeret som associerede medlemmer.

Museet indgår både på det kulturhistoriske og naturhistoriske område i en lang række relevante faglige netværk og samarbejder nationalt og internationalt om sin forskning – herunder med andre museer, universiteter, organisationer, foreninger, myndigheder mv.

Museet har en nedskrevet strategi for forskningsindsatsen for perioden 2010-14. Konkrete forskningsplaner og centrale samarbejdspartnere (nationalt og internationalt) fremgår af arbejdsplan 2010-14. Forskningsstrategien sætter særligt mål i forhold til kompetenceudvikling, forskningstid og publicering. Museet er i færd med at udarbejde fornyet forskningsstrategi for den kommende planperiode, der sammenfatter overvejelser og mål for forskningens niveau og udvikling – såvel for organisering, samarbejder og finansiering som for publicering, kompetenceudvikling mv.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet i stort omfang forsker i henhold til det almene forskningsbegreb inden for sit ansvarsområde, og at forskningsproduktionen er publiceret i relevante typer af differentierede, nationale og internationale publikationer, som enten er fagfællebedømte eller optaget på autoritetslisten
- at museets forskning foregår i formaliseret samarbejde med Syddansk Universitet i regi af Center for Maritime og Regionale Studier
- at museet i betydeligt omfang indgår i faglige netværk og samarbejder nationalt og internationalt om sin forskning
- at museet har en nedskrevet strategi for sin forskning med ambitiøse mål for forskningens niveau og udvikling, herunder i forhold til publicering, samarbejder, kompetenceudvikling mv.
- at museet medvirker til at udvikle og sikre kvalificerede publikationskanaler inden for museets ansvarsområde.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet i det videre arbejde med fornyet forskningsstrategi sikrer, at forskningsstrategien har en klar sammenhæng til eller indarbejdes i museets overordnede strategi samt afspejler forskningsindsatsens relation til den øvrige faglige opgavevaretagelse og museets organisatoriske og ressourcemæssige forhold
- at museet fastholder sit høje ambitionsniveau for kvalificering og udvikling af forskningsindsatsen.

Formidling

Fiskeri- og Søfartsmuseet er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin forskningsbaserede viden i spil i institutionen, i forhold til borgerne og det omgivende samfund.

Museet har en omfattende formidling i og uden for museet. Den er differentieret i forhold til brug af varierede formidlingsformer og målrettet forskellige brugergrupper. Formidlingen sker gennem udstillinger (herunder akvarie og sælarie), særudstillinger, vandreudstillinger, film, arbejdende værksteder, omvisninger, foredrag, åbne laboratorier, træning og fodring af sæler, naturvejledning, undervisning, publikationer, erindringskasser, hands-on-aktiviteter, sejlture/fisketure, guidede ture/vandring i landskabet, markeder, hjemmeside, tv/radio, sociale medier mv. Museet har i sin formidling særlig fokus på tværfagligheden mellem det kulturhistoriske og naturhistoriske perspektiv.

Museet indgår i relevante formelle og uformelle faglige netværk og samarbejder med museer, vidensinstitutioner og andre aktører om sin formidlingsvirksomhed, herunder bl.a. internationale netværk af maritime museer, Nationalparkrådet for Nationalpark Vadehavet, Det trilaterale Vadehavssekretariat, Naturstyrelsen, universiteter i ind- og udland mv. Museet indgår desuden i og har gennem årene varetaget sekretariatsfunktionen for flere af de nationale museumssamarbejder (puljer).

Museet har 2 fastansatte medarbejdere med kompetencegivende uddannelse inden for formidling.

Museet arbejder løbende på opdatering og fornyelse af sine udstillinger ud fra den overordnede strategi om trinvis udbygning af bl.a. museets formidling. Museet evaluerer ikke systematisk sine formidlingstiltag, og inddrager ikke systematisk brugerne i udviklingen af formidlingen. Museet udvikler formidlingen på baggrund af egne observationer af brugernes adfærd i fx udstillingerne, og på baggrund af brugernes holdninger tilkendegivet i brugerundersøgelser og en ris/ros-kasse.

Museet har ikke en nedskrevet strategi for den samlede formidlingsindsats. Konkrete mål og planer for formidlingen fremgår museets arbejdsplan 2011-14.

Udstillinger

Akvariet, sælariet og vadehavspavillionen rummer nyudviklede udstillinger og anlæg fra hhv. 2001 og 2013/2014, hvor der anvendes og eksperimenteres med varierede digitale og brugerinddragende formidlingsformer og medier. Museets arbejde ”bag kulissen” med fx tilberedning af mad og fodring af fisk er en integreret del af formidlingen i akvariet. Ligeledes er træning og fodring af sæler en daglig aktivitet, der formidles til brugerne i sælariet. I alle tre anlæg kombineres formidling af levende dyr med udstilling af relevante genstande/præparater, tekstplancher, film, spil og hands-on aktiviteter.

Søfartsudstillingen fra 1999 og fiskeriudstillingen fra 1989 belyser hhv. søfarten i det danske Vadehav fra vikingetiden til i dag og det danske havfiskeri - fra kystfiskeri til kutterfiskeri med nedslag i centrale teknikker (langlinefiskeri, drivgarnsfiskeri, snurrevodsfiskeri og metoder anvendt ved ålefiskeri). Formidlingen i udstillingerne er traditionel med genstande, tekstplancher og fotos, sparsom brug af digitale medier og brugerinddragende elementer. Udstillingerne er siden deres etablering løbende blevet opdateret og suppleret. Helt nyudviklede udstillinger om offshore, søfart/fiskeri og hvaler er planlagt til åbning i hhv. 2016, 2017 og 2018.

Museets frilandsområde er bygget op omkring temaerne: Havn, klit og strand. Her kan brugerne bl.a. opleve kystfiskerlejer, småhavne og træskibsværfter fra 1940'erne bygget op af originale bygninger fra Esbjerg havn og rekonstruktioner samt en række motorer i drift, der afspejler den teknologisk revolution i fiskeriet, og som betjenes og formidles af museets frivillige motorlaug. Hertil kommer fartøjer, åbne magasiner, arbejdende værksteder (smedje, reberbane/vodbinder), en original tysk bunker fra 2. Verdenskrig med en udstilling om den tyske Atlantvold og fiskeriets og søfartens vilkår under krigen samt en maritim legeplads. Museet har ønsker om udbygning med røgeri og skibsproviantering.

Museet afholder løbende særudstillinger, herunder bl.a. med afsæt i aktuelle forhold og begivenheder. For tiden om hvalstrandinger i Danmark, herunder skeletter fra to hvalstrandinger i 2012 og fotoudstilling om opmåling, undersøgelse og partering af to kaskelotter strandet i februar 2014. Og om Esbjerg Havns udvikling fra 1870'erne til i dag - en kronologisk og tematisk udstilling med interiører, genstande, film, fotos og lydkulisser, der fortæller om en havn i stadig forandring. Hertil kommer jævnlige særudstillinger om udviklingen i den danske offshoreindustri, herunder energiproduktionen på Nordsøen (olie, gas og havmølleparker) og Esbjerg som base for Nordsøens offshoreaktiviteter.

Endelig medvirker museet i samarbejde med relevante internationale partnere til udvikling af vandredstillinger.

Anden formidling

På museets hjemmeside, www.fimus.dk, præsenteres museets udstillinger, forskning, oplysninger om samlingerne, aktiviteter og tilbud mv. Hjemmesiden havde i 2013 61.149 unikke besøg. Derudover formidles via nyhedsbreve, Facebook, YouTube, TV, TopAttraktioner.dk mv.

Museet udgiver fra eget forlag bøger om emner inden for museets ansvarsområde samt en årbog med beretning og artikler fra museets arbejdsmark. Herudover tilbyder museet omvisninger, foredrag, workshops mv. i relation til ansvarsområdet, udstillinger og særudstillinger samt årligt tilbagevendende ferieaktiviteter, bl.a. julemarked, åbne laboratorier – i alt 54 i 2013. I relation til vadehavet tilbyder museet bl.a. ture på vaden samt sejl- og fisketure i en original Esbjergkutter (E.1 "Claus Sørensen"). Museet sejlede i 2013 129 ture med E.1.

Undervisningstilbud

Museet formidlingstjeneste har undervisningstilbud til førskole, indskoling, mellemtrin, udskoling og ungdomsuddannelser, som er koordineret med læreplaner og trinmål, og som kan supplere undervisningen i Biologi, Natur/Teknik og Historie. Der er indgået formaliseret samarbejde med undervisningssektoren. Undervisningsmateriale og læringsspil kan downloades fra museets hjemmeside, men museet er ikke repræsenteret på www.emu.dk. I 2013 deltog 169 grundskoleklasser og 6 klasser fra ungdomsuddannelserne og 21 hold/klasser fra andre uddannelser (bl.a. VUC, SoSu) i museets undervisningsaktiviteter.

Museet tilbyder tillige bl.a. specialevejledning til studerende ved universiteter i ind- og udland og praktikplads for lærer- og pædagogstuderende.

Museets brugere

Museet havde i 2013 i alt 117.650 brugere. Derudover deltog 721 brugere i museets annoncerede arrangementer uden for museet.

Museet deltager i Den Nationale Brugerundersøgelse. I 2013 har museet indsamlet over 1.000 besvarelser af spørgeskemaet. Brugerundersøgelsen i 2013 viser, at den samlede vurdering af museumsoplevelsen på Fiskeri- og Søfartsmuseet ligger på niveau med gennemsnittet for alle landets museer. Museet ligger markant over landets øvrige museer på parameteret om egnethed for børn. 53 % af brugerne kommer fra Danmark. 47 % kommer fra udlandet, heraf 38 % fra Tyskland. Dette er en væsentlig mere international brugergruppe end på de øvrige museer, hvor der i gennemsnit kun kommer 25 % fra udlandet. 38 % af de danske brugere kommer fra museets egen kommune. Det er væsentlig flere end på de øvrige danske museer (21 %). Samlet set har Fiskeri- og Søfartsmuseet således relativt færre fra det øvrige Danmark end andre danske museer. Museets brugere har også en yngre aldersprofil og der er en bedre spredning på brugernes uddannelsesmæssige baggrund i forhold til landets øvrige museer.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har en omfattende og differentieret formidling inden for det samlede ansvarsområde, som benyttes af et stort antal brugere
- at museet indgår i relevante faglige netværk nationalt og internationalt
- at museet har undervisningstilbud dækkende førskole til ungdomsuddannelser, som er tilpasset læreplaner og trinmål samt har tilbud til universitetsstuderende og lærer- og pædagogstuderende. Tilbuddene til grundskoler og andre uddannelser benyttes i stort omfang.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har fastansatte medarbejdere med professionelle formidlingskompetencer
- at museet løbende arbejder på opdatering og fornyelse af sine udstillinger
- at museet har indgået formaliseret samarbejde med undervisningssektoren.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke har en nedskrevet strategi for den samlede formidlingsindsats
- at museets undervisningsmateriale ikke er tilgængeligt på www.emu.dk.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet udarbejder en strategi for den samlede formidlingsindsats. Formidlingsstrategien skal have en klar sammenhæng til eller indarbejdes i museets overordnede strategi samt afspejle formidlingsindsatsens relation til den øvrige faglige opgavevaretagelse og museets organisatoriske og ressource-mæssige forhold
- at museet tilgængeliggør sit undervisningsmateriale på www.emu.dk

Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Indsamlingen skal være baseret på en aktiv, men restriktiv praksis, der udspringer af museets forskning.

Fiskeri- og Søfartsmuseets samling omfatter såvel kulturhistoriske genstande som naturhistoriske genstande og præparater. Museet oplyser, at der i alt er 16.817 kulturhistoriske genstande og 3.000 naturhistoriske genstande/præparater i samlingen.

Museet fører en restriktiv og fagligt reflekteret indsamlingspraksis med afsæt i museets forskning. En beskrivelse af samlingen og gestandstyper samt principper og mål for indsamlingen er formuleret i museets arbejdsplan 2011-14. Museet har skriftlige retningslinjer for modtagelse af genstande, som indgår i museets retningslinjer for registrering. Museet har ikke en samlet nedskrevet indsamlingspolitik.

Museet koordinerer indsamlingen med relevante museer, herunder bl.a. Statens Naturhistoriske Museum, museer i Fiskeripuljen og Søfartspuljen samt netværket for energi, miljø og klima. For den naturhistoriske indsamling koordineres også med Naturstyrelsen i henhold til national beredskabsplan vedr. havpattedyr og havfugle samt det trilaterale Vadehavssamarbejde.

Det er tilfredsstillende:

- at museet inden for sit ansvarsområde fører en restriktiv og fagligt reflekteret indsamlingspraksis, herunder har formuleret principper og mål for indsamlingen samt retningslinjer for modtagelse af genstande
- at museet koordinerer sin indsamling med andre museer og institutioner – også internationalt.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke har en samlet nedskrevet indsamlingspolitik.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet udarbejder en indsamlingspolitik, der understøtter museets praksis. Indsamlingspolitikken skal have en klar sammenhæng til eller indarbejdes i museets overordnede strategi samt afspejle indsamlingsarbejdets relation til den øvrige faglige opgavevaretagelse og museets organisatoriske og ressourcemæssige forhold. Eksisterende beskrivelser om museets indsamlingsarbejde i arbejdsplan og retningslinjer kan med fordel indarbejdes i indsamlingspolitikken.

Registrering & indberetning

Museet er forpligtet til at registrere sin samling og indberette den til de centrale kulturarvsregistre: Museernes Samlinger og Kunstindeks Danmark (KID).

Museet registrerer sin kulturhistoriske samling i Regin og den naturhistoriske samling i Excel. Hele museets samling er fuldt digitalt registreret, og hele den kulturhistoriske samling er indberettet til Museernes Samlinger.

Museet har nedskrevne retningslinjer og procedurer for registrering der bl.a. sikrer dokumentation af museets registreringspraksis og -historik samt registrering af den faglige begrundelse for indsamlingen. Museet råder over personale med relevant registreringskompetence.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet er ajour med registrering og indberetning af sin samling.

Det er tilfredsstillende:

- at museet sikrer god registreringspraksis gennem uddannet personale og nedskrevne retningslinjer/procedurer for registreringsarbejdet.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet opretholder sin gode registreringspraksis.

Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som udbedrende indsats i forhold til samlingens forsknings- og formidlingsmæssige værdi. Bevaring omfatter museets magasinering, sikring, tilsyn og konservering af samlingerne.

Museets samling er placeret i museets udstillinger og 13 magasinrum i museets bygningskompleks samt på museets frilandsområde (under åben himmel på frilandsarealet og i tre frilandsbygninger/åbne magasiner).

Konserveringscenter Vest har som led i kvalitetsvurderingen foretaget en vurdering af klima og bevaringsforhold i museets udstillinger og kulturhistoriske magasiner. Det fremgår af Konserveringscenterets rapport, at bevaringsforholdene i udstillinger og magasiner (idendørs) generelt er gode. Der peges på visse udsving i forhold til klima, for højt lysniveau i Fiskeriudstillingen samt manglende rutinemæssige procedurer for monitorering og rengøring. Forhold, der kan forbedres ved enkle tiltag, og som museet allerede har påbegyndt, herunder ændring af procedurer, installering af affugtere og dataloggere, sænkning af temperaturer mv. Der peges tillige på behovet for udarbejdelse af en beredskabsplan. Museets indendørs udstillinger og magasiner er forsynet med nødvendige brandalarmer og tyverisikring. Hvad angår frilandsområdet omfatter udstillede genstande fartøjer og motorer, som løbende tilses og vedligeholdes. Der peges på visse klimatiske og rengøringsmæssige problemer i de åbne magasiner og behov for forbedringer af museets sikringsforhold.

Af Konserveringscenterets rapport fremgår det endvidere, at hovedparten af samlingerne er i god stand. Mellem 69 og 71 % er i formidlingseget tilstand, mellem 21 og 26 % er i stabiliseret tilstand og mellem 3 og 10 % er i behandlingskrævende tilstand. Ingen genstande/præparater er i svært skadet tilstand.

Museet har ikke en samlet prioriteret plan for samlingens bevaring. Retningslinjer og procedurer for hhv. opbevaring og konservering af ny-indkommet materiale samt egenkontrol og rengøring af samlingen er formuleret i dokumentet ”retningslinjer for registrering” Generel beskrivelse af bevaringsforholdene og mål for bevaringsindsatsen er beskrevet i museets arbejdsplan 2011-14. Hertil kommer en særskilt rullende bevaringsplan for museets fartøjer.

Museet er tilknyttet Konserveringscenter Vest, og får løbende konserveret genstande. Herudover trækker museets på naturhistorisk konserveringsfaglig bistand på Statens Naturhistoriske Museum. Museets Skibstømmer fører løbende tilsyn og vedligeholder museets fartøjer med faglig rådgivning fra Skibsbevaringsfonden efter behov. Der føres ikke konserveringsfagligt tilsyn med hele samlingen efter faste terminer.

Museet gennemførte i perioden 2009-10 en samlingsgennemgang, der resulterede i udskillelse af en mindre del af samlingen. Museet har fortsat behov for udvidet magasinkapacitet. Museet har planer om indretning af nye magasiner til den naturhistoriske samling i bygningens østfløj. Museet indgår tillige i

de igangværende drøftelser om muligheden for etablering af et fælles magasin med de øvrige vestjyske museer. Endelig overvejes også en lokal løsning med Sydvestjyske Museer.

Det er tilfredsstillende:

- at bevaringsforholdene i museets udstillinger og magasiner generelt er gode med mulighed for forbedring med overkommelige tiltag
- at mellem 90 og 97 % af museets samling er i hhv. formidlingsejnet eller stabiliseret tilstand
- at museet har en bevaringsplan for museets fartøjer, og har formuleret visse retningslinjer, procedurer mv. for bevaringsindsatsen
- at museet inddrager konserveringsfaglig og anden relevant faglig ekspertise i sit bevaringsarbejde.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke har en samlet nedskrevet plan for samlingens bevaring
- at der ikke føres konserveringsfagligt tilsyn med hele samlingen efter faste terminer.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet ikke har en samlingsorienteret beredskabsplan.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet med afsæt i den konserveringsfaglige rapport udarbejder en samlet prioriteret plan for den præventive og udbedrende bevaringsindsats. Bevaringsplanen skal have en klar sammenhæng til eller indarbejdes i museets overordnede strategi samt afspejle bevaringsindsatsens relation til den øvrige faglige opgavevaretagelse og museets organisatoriske og ressourcemæssige forhold. Eksisterende retningslinjer, procedurer og rullende bevaringsplan for fartøjer samt beskrivelse af bevaringsforholdene og mål kan med fordel indarbejdes i den samlede bevaringsplan
- at museet udarbejder en beredskabsplan for samlingen i hhv. udstillinger og magasiner
- at museet sikrer, at der føres konserveringsfagligt tilsyn med hele samlingen efter faste terminer.

FREMTID

Fiskeri- og Søfartsmuseet har i de kommende år fokus på den fortsatte trinvis udvikling af museets forskning, formidling og fysiske rammer. Frem mod museets 50 års jubilæum i 2018 er der planlagt et samlet større udbygnings- og udstillingsprojekt. Udbygningen omfatter indretning af det tidligere Skalling Laboratorium, som ligger i museets bygningskompleks. Projektet omfatter endvidere indretning af magasin for museets naturhistoriske samling, en hvaludstilling samt etablering af et auditorium. Hertil kommer etablering af en offshore-udstilling, ny kombineret fiskeri- og søfartsudstilling samt renovering af undervisnings- og særudstillingslokaler. Esbjerg Kommune har bevilget 0,3 mio. kr. af deres vækstfremmepulje til museets udvikling af projektet. Det samlede projekt realiseres efterhånden som finansieringen (ekstern) tilvejebringes. Herudover har museet ønske om at indgå i kommunens udbygningsplaner for Esbjerg havneområde.

KVALITETSVURDERINGSFORLØBET PÅ FISKERI- OG SØFARTSMUSEET

Kvalitetsvurderingsbesøget på Fiskeri- og Søfartsmuseet fandt sted den 30. oktober 2014.

Tilstede var:

Fra museet:

Bestyrelsesformand Knud Jager Andersen
Museumsdirektør Morten Hahn-Pedersen
Forsknings- og Formidlingschef Mette Guldberg
Drifts- og administrationschef Lisbet Drangsfeldt
Publikumschef Mette Christensen
Samlingsinspektør Søren Byskov

Fra Esbjerg Kommune:

Kulturudvalgsformand Jakob Lohse
Kultur- og Udviklingschef Mads Stendorf

Fra Kulturstyrelsen:

Specialkonsulent Berit Fruelund Kjærside
Chefkonsulent Kathrine Lehmann

I forbindelse med besøget besigtigedes museets bygning med udstillinger, akvarier og anlæg, magasiner, kontorer, værksteder mv. samt museets frilandsareal.